

Stappen borgingsinstrumentarium

Provincie Gelderland

In samenwerking met:
Klimaatbestendige regio Vallei & Veluwe

Inleiding

Sinds de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie in 2017 zijn veel stappen gezet op het gebied van klimaatadaptatie. Er zijn stresstesten uitgevoerd, adaptatiestrategieën uitgewerkt en uitvoeringsplannen opgesteld. Binnen de overheden wordt de urgentie gevoeld om tot een toekomstbestendige leefomgeving te komen, maar dat werkt nog niet altijd door in de uitvoering van projecten en ontwikkelingen. Vaak is klimaatadaptatie daar nog een keuze die ondergeschikt gemaakt wordt aan andere ruimtelijke of financiële belangen.

De gemeenten en waterschappen willen dat klimaatadaptatie niet langer een vrijblijvendheid, maar een vanzelfsprekendheid wordt. Door klimaatadaptatie te borgen in werkprocessen en bestuurlijk en juridisch vast te leggen kan deze stap gemaakt worden.

Doel

Het doel van dit project is om gemeenten in provincie Gelderland te ondersteunen bij deze opgave. Veel gemeenten hebben te maken met te weinig capaciteit om hier goed invulling aan te geven of ontbreekt het aan handelingsperspectief om deze opgave aan te pakken. In dit document zetten we de (bestuurlijke) keuzes en afwegingen uiteen die gemaakt kunnen worden om te komen tot bestuurlijke, juridische en interne borging van klimaatadaptatie. Deze stappen zijn ontwikkeld met, en zullen in de praktijk gebracht worden door, een aantal koploper-gemeenten in de 'klimaatbestendige regio Vallei en Veluwe' en zullen 'schaalbaar' zijn: ze kunnen ook in andere gemeenten in de provincie worden toegepast. Hiermee zorgen we ervoor dat gemeenten makkelijker klimaatadaptatie kunnen borgen in de organisatie en voorkomen we dat gemeenten zelf het wiel opnieuw moeten uitvinden. Ook brengen we de raakvlakken en koppelkansen met het beleid en de instrumenten van de provincie en de waterschappen in beeld.

Toelichting

- In dit document lichten we toe welke keuzes gemaakt kunnen worden om te bepalen welke instrumenten ingezet kunnen worden om klimaatadaptatie in de openbare ruimte en gebiedsontwikkelingen (bestaand en nieuwbouw) te borgen binnen gemeenten.
- Hiervoor hanteren we een aantal sturende principes waarlangs we onze keuzes afwegen.
- Door keuzes te maken over de sturende principes wordt het duidelijk welke instrumenten geschikt zijn om toe te passen om klimaatadaptatie te borgen.
- Door deze uitkomsten te vergelijken met het bestaande instrumentarium binnen jouw gemeente wordt duidelijk welke instrumenten al goed ingezet worden en welke nog niet. Dit maakt ook duidelijk welke instrumenten jouw gemeente aanvullend in kan zetten.

De volgende pagina biedt een overzicht van de stappen die leiden tot een overzicht van geschikte instrumenten voor jouw gemeente.

Concept Stappenplan

Stappen

De volgende stappen helpen om te bepalen hoe klimaatadaptatie het beste geborgd kan worden in jouw gemeente:

1. Verken je (voorkeurs)positie voor elk thema op een aantal sturende principes of ‘assen’ met bestuur of raad.
2. Stel aan de hand daarvan je criteria op
3. Kijk in het overzicht van alle beschikbare instrumenten en vul eventueel aan
4. Filter welke instrumenten in jouw organisatie gebruikt worden
5. Ga na of, en zo ja in hoeverre, klimaatadaptatie hier voldoende in geborgd is
6. En bepaal daarmee waar de ‘witte vlekken’ nog zitten
7. Analyseer voor zowel:
  - nieuwbouw eigen grond
  - nieuwbouw initiatief derden
  - de bestaande bouwWelke mogelijke instrumenten het beste aan je criterium voldoen
8. Na het doorlopen van het afwegingskader kan er toegewerkt worden naar een raadsvoorstel
9. ....aan de slag!

Concept afwegingskader

Stappen

1. Verken je (voorkeurs)positie voor elk thema op een aantal sturende principes of ‘assen’ met bestuur of raad.
2. Stel aan de hand daarvan je criteria op
3. Kijk in het overzicht van alle beschikbare instrumenten en vul eventueel aan
4. Filter welke instrumenten in jouw organisatie gebruikt worden
5. Ga na of, en zo ja in hoeverre, klimaatadaptatie hier voldoende in geborgd is
6. En bepaal daarmee waar de ‘witte vlekken’ nog zitten
7. Analyseer voor zowel:
  - nieuwbouw eigen grond
  - nieuwbouw initiatief derden
  - de bestaande bouwWelke mogelijke instrumenten het beste aan je criterium voldoen
8. Na het doorlopen van het afwegingskader kan er toegewerkt worden naar een raadsvoorstel
9. ....aan de slag!

Eerste stap: Sturende principes / ‘assen’

Maak als gemeente een keuze over de onderstaande sturende principes. Welke aanpak past het beste bij jouw gemeente? Deze stap stem je af met raad en/of bestuur.

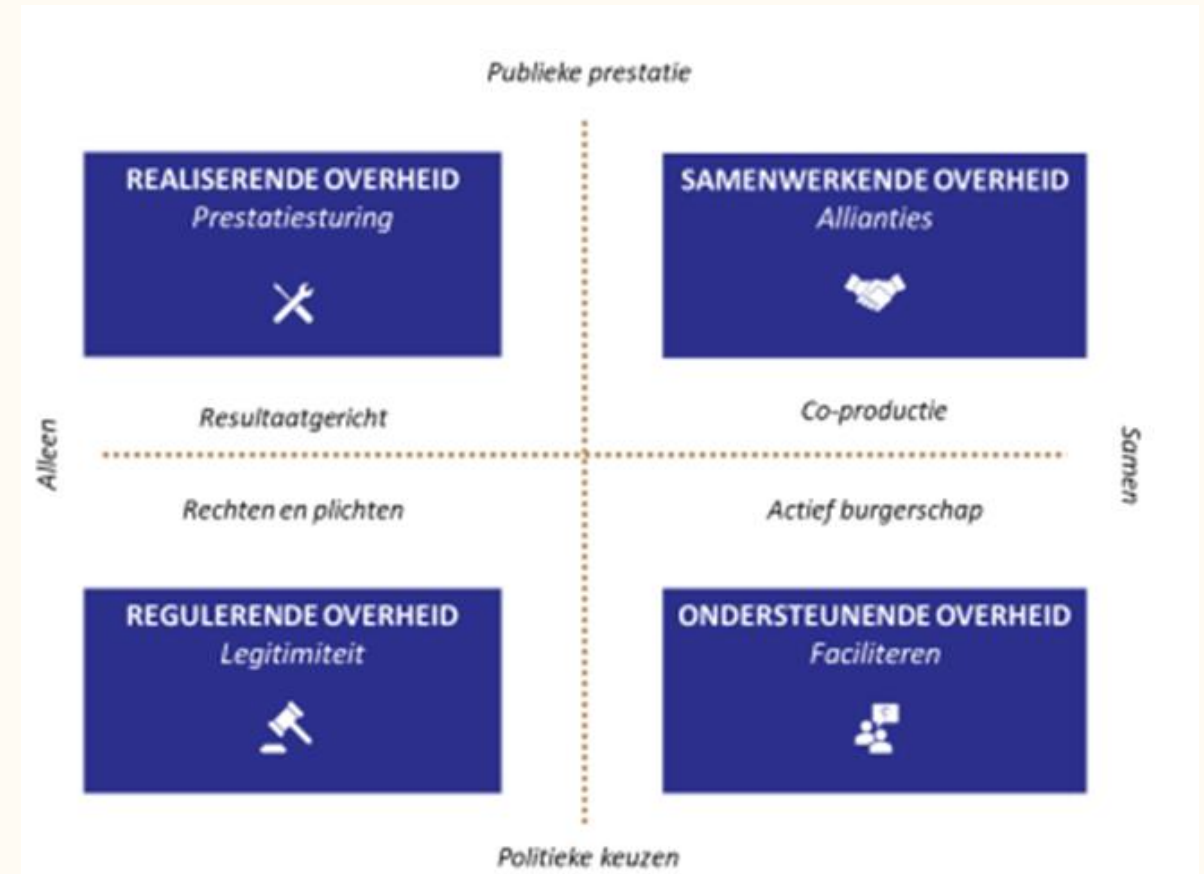
- In welke situaties (nieuwbouw/bestaande bouw) en bij welke doelgroep kies je welke overheidsrol? (van ‘ondersteunend’, ‘samenwerkend’, ‘realiserend’ tot ‘regulerend’)
  - Dus ook: verplichtend, vrijblijvend of ‘comply or explain’-principe?
- Kies je voor ‘doelsturing’ of ‘maatregelsturing’ of een combinatie van beide?
- Wil je ruimte voor maatwerk behouden of kies je voor een ‘one-size-fits-all’ aanpak?
- Moet het instrumentarium integraal (dus alle thema’s) zijn of kies je per thema (bijvoorbeeld wateroverlast) andere instrumenten?

Eerste stap: rolverdeling

In deze strategie onderscheiden we vier manieren waarop we doelen kunnen bereiken. We noemen dit de vier overheidsrollen.

- Bij de realiserende overheidsrol gaan we als gemeente zelf aan de slag.
- Bij de regulerende overheidsrol dwingen we acties/maatregelen af bij andere partijen.
- Bij de samenwerkende overheidsrol gaan we de samenwerking aan met andere partijen. Kosten en verantwoordelijkheden delen we hierin.
- Bij de ondersteunende/stimulerende overheidsrol ligt het initiatief voor het nemen van acties/maatregelen bij andere partijen. We kunnen hier wel in ondersteunen. Bijvoorbeeld door het verstrekken van een subsidie.

Gevolgen van keuzes

Hoe maak je als gemeente de afweging welk sturend principe je op welke manier inzet? Het kan daarbij helpen om per sturend principe jezelf de volgende vragen te stellen:

- Wat is de impact van mijn keuze op de klimaatadaptatie-opgave?
- Heeft mijn keuze een negatieve impact op andere opgaven zoals de energietransitie (inhoudelijke impact-assessment)?
- Welke randvoorwaarden en benodigdheden (organisatorische consequenties) moet ik rekening mee houden?
- Welke financiële consequenties heeft mijn keuze? Zie hiervoor ook 'Kosten en bekostiging klimaatbestendige nieuwbouw' van de Metropoolregio Amsterdam.
- Wat is de impact op de fysieke ruimte van mijn keuze?

Gevolgen van keuzes

- Op de volgende pagina's is een voorbeeld weergegeven hoe zo'n afwegingskader eruit kan zien. Het gekozen voorbeeld is hierbij het sturende principe verplichtend, vrijblijvend of 'comply or explain'.
- Dit sturende principe (en de overige principes) is gehanteerd omdat dit een wederzijds uitsluitend principe betekent. Je kunt niet verplichtend en vrijblijvend zijn. Door wederzijds uitsluitende principes te hanteren wordt het mogelijk om tot een set aan criteria te komen.
- Het afwegingskader houdt rekening met fysieke, organisatorische en financiële consequenties en brengt raakvlakken met andere opgaven in beeld

Afweging: Verplichtend

	Impact op de opgave	Impact andere opgaven	Randvoorwaarden	Financieel	Fysieke ruimte
Verplichtend	Groot	Kan groot zijn: minder ruimte voor opgaven zoals energietransitie, natuurinclusiviteit, biodiversiteit, parkeren etc.	Juridisch toetsen en vastleggen. Organisatorisch kunnen toetsen & handhaven (vraagt capaciteit). Duidelijke eisen nodig om te toetsen.	Korte termijn druk op businesscase. Lange termijn: lagere maatschappelijke en individuele kosten waaronder beheerkosten.	Ruimtelijke inpasbaarheid is complexer

Afweging: vrijblijvend

	Impact op de opgave	Impact andere opgaven	Randvoorwaarden	Financieel	Fysieke ruimte
Vrijblijvend	Klein	Korte termijn: gemiddeld, meer fysieke ruimte voor andere opgaven. : Lange termijn: andere opgave kunnen last krijgen van de gevolgen van weersextremen	Geen randvoorwaarden	Op korte termijn kleine impact op de businesscase, op lange termijn lopen de kosten op waaronder beheerkosten.	Ruimtelijke inpasbaarheid is minder complex.

Afweging: Comply-or-explain

	Impact op de opgave	Impact andere opgaven	Randvoorwaarden	Financieel	Fysieke ruimte
Comply-or-explain	Redelijk groot. Je kunt veel leren over de uitvoerbaarheid van ambities.	Is maatwerk; wisselwerking met de andere opgave bepaalt of je het wel of niet kan realiseren.	Vraagt veel inzetbaarheid om te toetsen waarom iets wel of niet kan.	Vraag is in hoeverre de lange termijn kosten voldoende worden gedrukt. Houdt rekening met zowel de investeringskosten als de beheerkosten.	Afweging kan worden gemaakt of iets in de fysieke ruimte past of niet.

Betrekken van raad

- Stap 1: consulteren -> voorkeursopties en richtingen duiden met behulp van afwegingen.

Risico's in beeld brengen met behulp van de stresstesten (al gereed). Wil je de risico's beperken ja of nee? Ja -> dan stappenplan en methodiek volgen van dit stappenplan en doelen duiden.

- Optionele stap: bijpraten (afhankelijk van de behoefte van raad).
- Stap 2: besluiten nemen.

Nodig voor de raad: brede context schetsen van de landelijke ontwikkelingen en Gelderse normenkader. Normenkader = een hulpmiddel om te komen tot wat je gaat borgen.

Doelen stel je vast in de raad of je hanteert iets als richtinggevend. Dit kan per thema (hitte/droogte/wateroverlast et.) verschillen, maar kan ook verschillen tussen particulier terrein en/of publiek terrein (laatste in eigen programma's opnemen) voor publiek heb je andere instrumenten nodig om af te dwingen/te stimuleren etc.

TIP: Maak consequenties duidelijk! Keuze om niks te doen: gevolg is meer doden door hitte, schade door overstroming etc. Het weer heeft altijd extremen waar je iets mee doet.

Voorbeeld vervolgstappen

Stappen

1. Verken je (voorkeurs)positie voor elk thema op een aantal sturende principes of 'assen' met bestuur of raad.
2. **Stel aan de hand daarvan je criteria op**
3. Kijk in het overzicht van alle beschikbare instrumenten en vul eventueel aan
4. Filter welke instrumenten in jouw organisatie gebruikt worden
5. Ga na of, en zo ja in hoeverre, klimaatadaptatie hier voldoende in geborgd is
6. En bepaal daarmee waar de 'witte vlekken' nog zitten
7. Analyseer voor zowel:
  - nieuwbouw eigen grond
  - nieuwbouw initiatief derden
  - de bestaande bouwWelke mogelijke instrumenten het beste aan je criterium voldoen
8. Na het doorlopen van het afwegingskader kan er toegewerkt worden naar een raadsvoorstel
9. ....aan de slag!

Tweede stap: Voorbeeld -> criteria voor instrumentarium

- Gemeente met een centrum-links college
- Deels eigen grondpositie
- Sturen op doelen met toets tijdens proces
- Vrijheid laten aan eigen invullingen
- Maakt onderscheid tussen doelgroepen
- Wil impact maken op plekken waar het meest effect heeft

Tweede stap: Voorbeeld -> criteria voor instrumentarium

Met de keuzes uit stap 1 in combinatie met eigen doelstellingen kun je een aantal criteria formuleren. Daaruit komen voor het voorbeeld de volgende criteria voor het instrumentarium:

- Heeft tot doel om **de gemeente klimaatbestendig te maken**;
- Heeft tot doel om **klimaatadaptatie onderdeel te laten zijn van interne werkprocessen**;
- **Stuurt klimaatadaptatie op doelniveau**;
- **Houdt rekening met de verschillen qua hoogte en ondergrond**;
- **Kent de klimaatstresstesten als onderlegger**;
- **Gaat over alle klimaatadaptieve thema's (of juist niet - dat kan ook!)**
- **Biedt flexibiliteit om maatwerk toe te passen**;
- **Heeft een regulerend karakter voor initiatief derden en projecten met eigen grondpositie**;
- **Heeft een samenwerkend karakter in de bestaande bouw op gebied van de woningbouwcorporaties en bedrijventerreinen**;
- **Heeft een ondersteunend karakter in de bestaande bouw op het gebied van particuliere woningeigenaren.**

Stappen

1. Verken je (voorkeurs)positie voor elk thema op een aantal sturende principes of ‘assen’ met bestuur of raad.
2. Stel aan de hand daarvan je criteria op
3. **Kijk in het overzicht van alle beschikbare instrumenten en vul eventueel aan**
4. Filter welke instrumenten in jouw organisatie gebruikt worden
5. Ga na of, en zo ja in hoeverre, klimaatadaptatie hier voldoende in geborgd is
6. En bepaal daarmee waar de ‘witte vlekken’ nog zitten
7. Analyseer voor zowel:
  - nieuwbouw eigen grond
  - nieuwbouw initiatief derden
  - de bestaande bouwWelke mogelijke instrumenten het beste aan je criterium voldoen
8. Na het doorlopen van het afwegingskader kan er toegewerkt worden naar een raadsvoorstel
9. ....aan de slag!

Derde stap: Maak een overzicht van alle beschikbare instrumenten

Nu er een overzicht is van criteria voor bruikbare instrumenten voor jouw gemeenten is de volgende stap om te bepalen welke instrumenten aansluiten op die criteria. Tabel 1 geeft een overzicht van (bijna) alle beschikbare instrumenten.

In stap 1 is gebruik gemaakt van wederzijds uitsluitende principes, om zo tot een set aan criteria te komen. Deze criteria helpen je om bruikbare instrumenten te kiezen. De instrumenten in tabel 1 zijn onderverdeeld aan de hand van de NSOB rollen:

- Realiserend: als gemeente voer je zelf projecten/onderzoeken uit
- Regulerend: als gemeente stel je regels in om je doel te bereiken, zoals een hemelwaterverordening
- Samenwerkend: als gemeente werk je samen met andere partijen om je doel te bereiken
- Ondersteunend: als gemeente ondersteun je andere partijen, bijvoorbeeld door subsidies in te stellen

Tabel 1 Mogelijke instrumenten voor het vastleggen van klimaatadaptatie

	Realiserend	Regulerend	Samenwerkend	Ondersteunend
Uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> • GRP* • MJOP wegen • EMVI aanbestedingen • Renovatieprogramma's • Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Aanbesteding/tender • BKPV aanbesteding • Cafetariamodel • Beoordelingsstelsel 	<ul style="list-style-type: none"> • Aanbesteding met doelvoorschriften • BVP aanbesteding • Klimaattoets 	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunen bewoners initiatieven • Voorbeeldenboek • Afkoppelcoach
Organisatie	<ul style="list-style-type: none"> • HIOR/LIOR** • MJOP *** • Toetsingscommissie inrichting OR • Klimaatadaptatiestrategie 	<ul style="list-style-type: none"> • HIOR/LIOR 	<ul style="list-style-type: none"> • Gezamenlijke ambities vastleggen • Prestatieafspraken • Convenanten 	<ul style="list-style-type: none"> • Klimaatstresstest
Financieel	<ul style="list-style-type: none"> • Rioolheffing • WOZ • GRP • GREX**** 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegeltax • Afkoppelkorting 	<ul style="list-style-type: none"> • Lening • Garantiefonds • Anterieuere overeenkomst 	<ul style="list-style-type: none"> • Gedifferentieerde rioolheffing • Subsidieregelingen
Juridisch	<ul style="list-style-type: none"> • GRP • Nota van uitgangspunten 	<ul style="list-style-type: none"> • Hemelwaterverordening • Omgevingsverordening • Omgevingsvergunning • Omgevingswet • Regels in het Omgevings/bestemmingsplan • Waterneutraal bouwenvolop • Bouwbesluit 	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuurlijke overeenkomst • Publiek-private overeenkomst • Anterieuere overeenkomst 	
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> • GRP • Gebiedslabels o.r. • Groenprogramma • Bomenplan • HIOR/LIOR • Groenbeheerplan • Wegen(beheers)plan • Parkeerbeleid • Mobiliteitsplan • Nota Grondbeleid 	<ul style="list-style-type: none"> • Omgevingsvisie • Omgevingsplan • Losse beleidsregel***** • Groennorm • 3-30-300 regel 	<ul style="list-style-type: none"> • Omgevingsplan • Woonvisie • Leidraad klimaatadaptatie • Klimaatadaptatieplan 	

Ook toe te passen op basis van thema's of doelstellingen

*Gemeentelijk Rioleringsplan
 **Handleiding/Leidraad Inrichting Openbare Ruimte
 ***Meerjarenonderhoudsplan
 ****Grondexploitatie
 ***** Voorbeeld Delft, Voorbeeld Eindhoven

Stappen

1. Verken je (voorkeurs)positie voor elk thema op een aantal sturende principes of ‘assen’ met bestuur of raad.
2. Stel aan de hand daarvan je criteria op
3. Kijk in het overzicht van alle beschikbare instrumenten en vul eventueel aan
4. **Filter welke instrumenten in jouw organisatie gebruikt worden**
5. Ga na of, en zo ja in hoeverre, klimaatadaptatie hier voldoende in geborgd is
6. En bepaal daarmee waar de ‘witte vlekken’ nog zitten
7. Analyseer voor zowel:
  - nieuwbouw eigen grond
  - nieuwbouw initiatief derden
  - de bestaande bouwWelke mogelijke instrumenten het beste aan je criterium voldoen
8. Na het doorlopen van het afwegingskader kan er toegewerkt worden naar een raadsvoorstel
9. ....aan de slag!

Vierde stap: Beoordeel welke instrumenten aansluiten op jouw criteria

Ga na welke van deze instrumenten aansluiten bij jouw criteria. Tabel 2 geeft een voorbeeld hoe zo'n overzicht eruit kan zien.

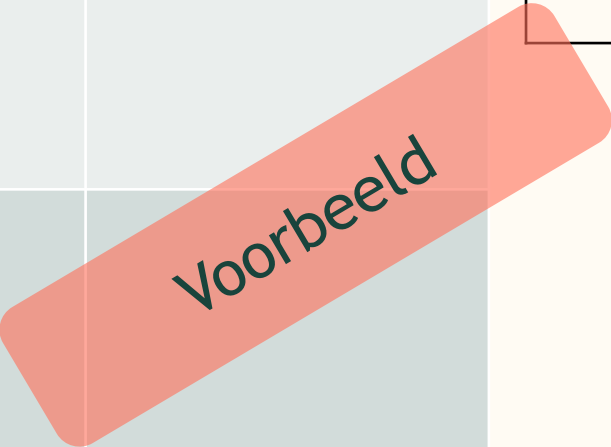
Tabel 2 Instrumenten die van toepassing zijn in een voorbeeldgemeente

	Realiserend	Regulerend	Samenwerkend	Ondersteunend
Uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> • GRP • MJOP wegen • EMVI aanbestedingen • Renovatieprogramma's • Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Aanbesteding/tender • BKPV aanbesteding • Cafetariamodel • Beoordelingssysteem 	<ul style="list-style-type: none"> • Aanbesteding met doelvoorschriften • BVP aanbesteding • Klimaattoets 	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunen bewoners initiatieven • Voorbeeldenboek
Organisatorisch	<ul style="list-style-type: none"> • HIOR • LIOR • MJOP • Toetsingscommissie inrichting OR • Klimaatadaptatie strategie 	<ul style="list-style-type: none"> • HIOR • LIOR 	<ul style="list-style-type: none"> • Gezamenlijke ambities vastleggen • Prestatieafspraken • Convenanten 	<ul style="list-style-type: none"> • Klimaatstresstest
Financieel	<ul style="list-style-type: none"> • Rioolheffing • WOZ • GRP 	<ul style="list-style-type: none"> • Tegeltax • Afkoppelkorting 	<ul style="list-style-type: none"> • Lening • Garantiefonds • Anterieure overeenkomst 	<ul style="list-style-type: none"> • Gedifferentieerde rioolheffing • Subsidieregelingen
Juridisch	<ul style="list-style-type: none"> • GRP • Nota van uitgangspunten 	<ul style="list-style-type: none"> • Hemelwaterverordening • Omgevingsverordening • Omgevingsvergunning • Omgevingswet • Regels in het bestemmingsplan • Waterneutraal bouwvelop • Bouwbesluit 	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuurlijke overeenkomst • Publiek-private overeenkomst • Anterieure overeenkomst 	
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> • GRP • Gebedslabls o.r. • Groenprogramma • Bomenplan • HIOR • LIOR 	<ul style="list-style-type: none"> • Omgevingsvisie • Omgevingsplan • Losse beleidsregel • Groennorm 	<ul style="list-style-type: none"> • Omgevingsplan • Woonvisie • Leidraad klimaatadaptatie 	

Legenda

Normaal   Mogelijke instrumenten

Vet   Van toepassing

Stappen

1. Verken je (voorkeurs)positie voor elk thema op een aantal sturende principes of ‘assen’ met bestuur of raad.
2. Stel aan de hand daarvan je criteria op
3. Kijk in het overzicht van alle beschikbare instrumenten en vul eventueel aan
4. Filter welke instrumenten in jouw organisatie gebruikt worden
5. **Ga na of, en zo ja in hoeverre, klimaatadaptatie hier voldoende in geborgd is**
6. En bepaal daarmee waar de ‘witte vlekken’ nog zitten
7. Analyseer voor zowel:
  - nieuwbouw eigen grond
  - nieuwbouw initiatief derden
  - de bestaande bouwWelke mogelijke instrumenten het beste aan je criterium voldoen
8. Na het doorlopen van het afwegingskader kan er toegewerkt worden naar een raadsvoorstel
9. .....aan de slag!

Vijfde stap: Beoordeel in hoeverre klimaatadaptatie geborgd is in deze instrumenten

Stel jezelf bij elk van deze instrumenten de vraag: in hoeverre is klimaatadaptatie geborgd in dit instrument?
Een voorbeeld van hoe deze afweging eruit kan zien staat in tabel 3.

Tabel 3 Mate van vastlegging klimaatadaptatie in dit voorbeeld

	Realiserend	Regulerend	Samenwerkend	Ondersteunend
Uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> GRP ■ MJOP wegen ■ EMVI aanbestedingen Renovatieprogramma's Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie 	<ul style="list-style-type: none"> Aanbesteding/tender ■ BKPV aanbesteding Cafetariamodel Beoordelingssysteem 	<ul style="list-style-type: none"> Aanbesteding met doelvoorschriften BVP aanbesteding Klimaattoets 	<ul style="list-style-type: none"> Ondersteunen bewoners initiatieven Voorbeeldenboek
Organisatie	<ul style="list-style-type: none"> HIOR ■ LIOR MJOP Toetsingscommissie inrichting OR Klimaatadaptatie strategie 	<ul style="list-style-type: none"> HIOR ■ LIOR 	<ul style="list-style-type: none"> Gezamenlijke ambities vastleggen Prestatieafspraken ■ Convenanten 	<ul style="list-style-type: none"> Klimaatstresstest ■
Financieel	<ul style="list-style-type: none"> Rioolheffing ■ WOZ GRP ■ 	<ul style="list-style-type: none"> Tegeltax Afkoppelkorting 	<ul style="list-style-type: none"> Lening Garantiefonds Anterieuere overeenkomst ■ 	<ul style="list-style-type: none"> Gedifferentieerde rioolheffing Subsidieregelingen ■
Juridisch	<ul style="list-style-type: none"> GRP Nota van ■ uitgangspunten 	<ul style="list-style-type: none"> Hemelwaterverordening Omgevingsverordening Omgevingsvergunning Omgevingswet Regels in het bestemmingsplan Waterneutraal bouwenvelop Bouwbesluit 	<ul style="list-style-type: none"> Bestuurlijke overeenkomst Publiek-private overeenkomst Anterieuere overeenkomst ■ 	
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> GRP Gebeidslabls o.r. Groenprogramma HIOR LIOR ■ Bomenplan ■ 	<ul style="list-style-type: none"> Omgevingsvisie ■ Omgevingsplan ■ Losse beleidsregel ■ Groennorm ■ 	<ul style="list-style-type: none"> Omgevingsplan Woonvisie ■ Leidraad klimaatadaptatie 	

Klik hier om terug te gaan naar de stand van zaken

Bevinding: deze gemeente heeft klimaatadaptatie voornamelijk vastgelegd in instrumenten met een realiserend of regulerend karakter

Bevinding: deze gemeente gebruikt generieke instrumenten voor klimaatadaptatie. Veelal is dit niet vastgelegd middels concrete doelstellingen..

Legenda stand van zaken

Normaal   Mogelijke instrumenten

Vet   Van toepassing

■   KA is in met concrete doelstellingen geborgd in dit instrument

■   Er is ruimte voor verbeterde borging van KA in dit instrument

■   KA is totaal geen onderdeel van dit instrument

Stappen

1. Verken je (voorkeurs)positie voor elk thema op een aantal sturende principes of ‘assen’ met bestuur of raad.
2. Stel aan de hand daarvan je criteria op
3. Kijk in het overzicht van alle beschikbare instrumenten en vul eventueel aan
4. Filter welke instrumenten in jouw organisatie gebruikt worden
5. Ga na of, en zo ja in hoeverre, klimaatadaptatie hier voldoende in geborgd is
6. **En bepaal daarmee waar de ‘witte vlekken’ nog zitten**
7. Analyseer voor zowel:
  - nieuwbouw eigen grond
  - nieuwbouw initiatief derden
  - de bestaande bouwWelke mogelijke instrumenten het beste aan je criterium voldoen
8. Na het doorlopen van het afwegingskader kan er toegewerkt worden naar een raadsvoorstel
9. ....aan de slag!

Zesde stap: Bepaal welke witte vlekken er zijn

Aan de hand van de vorige stap kun je expliciet maken waar nog ‘witte vlekken’ zijn voor wat betreft het mogelijk inzetbare instrumentarium, gezien de keuzes die je hebt gemaakt en de doelen die je hanteert

Stappen

1. Verken je (voorkeurs)positie voor elk thema op een aantal sturende principes of 'assen' met bestuur of raad.
2. Stel aan de hand daarvan je criteria op
3. Kijk in het overzicht van alle beschikbare instrumenten en vul eventueel aan
4. Filter welke instrumenten in jouw organisatie gebruikt worden
5. Ga na of, en zo ja in hoeverre, klimaatadaptatie hier voldoende in geborgd is
6. En bepaal daarmee waar de 'witte vlekken' nog zitten
7. **Analyseer voor zowel:**
  - nieuwbouw eigen grond
  - nieuwbouw initiatief derden
  - de bestaande bouw**Welke mogelijke instrumenten het beste aan je criterium voldoen**
8. Na het doorlopen van het afwegingskader kan er toegewerkt worden naar een raadsvoorstel
9. ....aan de slag!

Stap 7: Analyseer welke instrumenten het beste passen

Analyseer voor:

1. Nieuwbouw eigen grond
2. Nieuwbouw initiatief derden
3. Bestaande bouw

welke mogelijke instrumenten het **beste** aan je criterium voldoen.

In stap 5 is al beoordeeld welke instrumenten mogelijk zijn, in deze stap bepaal je welke instrumenten voor jouw gemeente het beste zijn om actief op in te zetten en toe te passen.

Hierna volgt een voorbeeld van een verdere uitwerking.

Opzet analyse initiatief derden

Voorbeeld

1. De analyse start met een overzicht van instrumenten die passen bij een regulerende overheid;
2. Vervolgens is op basis van de eerste stap aangegeven welke van deze instrumenten van toepassing zijn op initiatief derden.
3. Tot slot is aangegeven of deze instrumenten voldoen aan de eerder opgestelde criteria.

Voorbeeld:

Instrumenten Regulerende overheid	Van toepassing op Initiatief derden	KA onderdeel van de werkprocessen	Concretisering KA op doel niveau	Stresstesten als onderlegger	Gaat over alle KA thema's	Biedt flexibiliteit voor maatwerk
Aanbesteding/tender	X		X	X		X
Cafetariamodel/Menukaart	X				X	
Beoordelingssysteem	x					

Aanpak analyse eigen grondpositie gemeente

Voorbeeld

1. De analyse start met een overzicht van instrumenten die passen bij een regulerende overheid;
2. Vervolgens is op basis van de eerste stap aangegeven welke van deze instrumenten van toepassing zijn op een eigen grondpositie van de gemeente.
3. Tot slot is aangegeven of deze instrumenten voldoen aan de eerder opgestelde criteria.

Voorbeeld:

Instrumenten Regulerende overheid	Van toepassing op eigen grondpositie	KA onderdeel van de werkprocessen	Concretisering KA op doel niveau	Stresstesten als onderlegger	Gaat over alle KA thema's	Biedt flexibiliteit voor maatwerk
Aanbesteding/tender	X		X	X		X
Cafetariamodel/Menukaart	X				X	

Aanpak analyse bestaande bouw

Voorbeeld

1. De analyse start met een overzicht van instrumenten die passen bij een samenwerkende en ondersteunende overheid;
2. Vervolgens is op basis van de eerste stap aangegeven welke van deze instrumenten van toepassing zijn op de bestaande bouw.
3. Tot slot is aangegeven of deze instrumenten voldoen aan de eerder opgestelde criteria.

Voorbeeld:

Instrumenten Samenwerkende overheid	Bestaande bouw	KA onderdeel van de werkprocessen	Concretisering KA op doe niveau	Stresstesten als onderlegger	Gaat over alle KA thema's	Biedt flexibiliteit voor maatwerk
Aanbesteding met doelvoorschriften	x		x	x	x	x
BPV aanbesteding			x	x	x	
Klimaattoets			x	x	x	

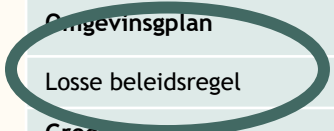

Klik hier om terug te gaan naar de analyse

Tabel 5 Analyse Initiatief derden

Instrumenten Regulerende overheid	Van toepassing op Initiatief derden	Stuurt KA op doel niveau	Stresstesten als onderlegger	Gaat over alle KA thema's	Biedt flexibiliteit voor maatwerk
Aanbesteding/tender		X		X	X
Cafetariamodel/Menukaart	X			X	X
Beoordelingssysteem	X			X	X
HIOR				X	
Tegeltax	X				
Afkoppelkorting	X	X			X
Hemelwaterverordening	X	X	X		
Omgevingsverordening	X		X	X	
Omgevingswet	X	X	X	X	
Omgevingsvergunning	X	X			
Regels in het bestemmingsplan	X	X		X	
Waterneutraal bouwenvelop	X	X	X		
Bouwbesluit	X	X		X	
Omgevingsvisie	X		X	X	X
Omgevingsplan	X	X	X	X	
Losse beleidsregel	X	X	X	X	X
Groenmerk	X				X

Voorbeeld

Tabel 5 Analyse eigen grondpositie gemeente

Instrumenten Regulerende overheid	Van toepassing op eigengrondpositie	Stuurt KA op doelniveau	Stresstesten als onderlegger	Gaat over alle KA thema's	Biedt flexibiliteit voor maatwerk
Aanbesteding/tender	X	X		X	x
Cafetariamodel/Menukaart	X			X	X
Beoordelingssysteem	X			X	X
HIOR	X			x	
Tegeltax	X				
Afkoppelkorting	X	X			X
Hemelwaterverordening	X	x	x		
Omgevingsverordening	X		x	x	
Omgevingswet	X	x	x	x	
Omgevingsvergunning	X	x			
<u>Regels in het bestemmingsplan</u>	X	x	x	x	
Waterneutraal bouwenvelop	x	X	X		
Bouwbesluit	X	x		x	
Omgevingsvisie	X			X	x
Omgevingsplan	X	x	X	x	
<u>Losse beleidsregel</u>	X	X	X	X	X
Groennorm	X	X	X		X

Voorbeeld

Klik hier om terug te gaan naar de analyse

Tabel 6 Analyse bestaande bouw (corporaties en bedrijventerreinen)

Voorbeeld

Instrumenten Samenwerkende overheid	Bestaande bouw	Stuurt KA op doelniveau	Stresstesten als onderlegger	Gaat over alle KA thema's	Biedt flexibiliteit voor maatwerk
Aanbesteding met doelvoorschriften		X	X	x	x
BPV aanbesteding		X	X	x	
Klimaattoest		X	X	x	
Gezamenlijke ambities vastleggen	X	X	X	x	X
Prestatieafspraken	X	X	X	x	X
Convenanten	X	X	X	x	x
Garantie fonds	X				
Anterieure overeenkomst		X	X	X	
Bestuurlijke overeenkomst	X	X	X	X	
Publiek private overeenkomst	X	X	X	X	X
Omgevingsplan		X	X	x	
Woonvisie				x	

Klik hier om terug te gaan naar de analyse

Tabel 7 Analyse bestaande bouw: particuliere woningeigenaren

Voorbeeld

Instrumenten Ondersteunende overheid	Bestaande bouw	KA onderdeel van de werkprocessen	Concretisering KA op doel niveau	Stresstesten als onderlegger	Gaat over alle KA thema's	Biedt flexibiliteit voor maatwerk
Ondersteunen bewoners initiatieven	x	x	x	x	x	x
Voorbeeldboek	x	x			x	x
Klimaatstresstest	x			x	x	x
Gedifferentieerde rioolheffing	x		x	x		
Subsidieregelingen	x	x	x	X	x	x

Stappen

1. Verken je (voorkeurs)positie voor elk thema op een aantal sturende principes of ‘assen’ met bestuur of raad.
2. Stel aan de hand daarvan je criteria op
3. Kijk in het overzicht van alle beschikbare instrumenten en vul eventueel aan
4. Filter welke instrumenten in jouw organisatie gebruikt worden
5. Ga na of, en zo ja in hoeverre, klimaatadaptatie hier voldoende in geborgd is
6. En bepaal daarmee waar de ‘witte vlekken’ nog zitten
7. Analyseer voor zowel:
  - nieuwbouw eigen grond
  - nieuwbouw initiatief derden
  - de bestaande bouwWelke mogelijke instrumenten het beste aan je criterium voldoen
8. Na het doorlopen van het afwegingskader kan er toegewerkt worden naar een raadsvoorstel
9. ....aan de slag!

&flux

 TAUW